

Spomenka Štimec

Hrvatski savez za esperanto, Zagreb
esperanto@zg.t-com-hr

Azijsko putovanje Šegrta Hlapića na krilima esperanta

Stručni rad / report paper

Primljeno / received 14. 9. 2013.

U radu se opisuju okolnosti nastanka prijevoda Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića Ivane Brlić-Mažuranić na esperanto, pod naslovom Mirindaj aventuroj de metilernanto Hlapić (1998). Prikazuje se potom odjek toga prijevoda Maje Tišljara u esperantskim krugovima i okolnosti u kojima je Hlapić s esperantskoga kao posrednoga prijevoda preveden na japanski, bengalski, kineski, perzijski, vijetnamski i korejski jezik. Pokazuje se kako je Hlapić uz pomoć esperanta postao dostupan velikom broju čitatelja širom svijeta.

Ključne riječi: *Čudnovate zgrade šegrta Hlapića, Ivana Brlić-Mažuranić, esperanto, književni prijevod, posredni prijevod, azijski jezici, hrvatska dječja književnost*

Uvod

Nakon što je 1912. Fran Kolar Krom iz Bjelovara, pod naslovom *Trezoro de l' orafisto*, tiskao u Zagrebu esperantski prijevod Šenoina *Zlatarevoga zlata*, dugačak je popis hrvatskih književnih djela prevedenih na esperanto. Riječ je o prijevodima književnih djela na međunarodni jezik koji je nastao krajem devetnaestoga stoljeća prema zamislima poljskoga liječnika židovskoga podrijetla Ludwika Lazara Zamenhafa (1859. – 1917.). Govorna se zajednica esperantista danas okuplja u stotinama klubova i udruženja na svim kontinentima, u kojima se razmjenjuju i čitaju knjige na esperantu, a među njima i one prevedene s hrvatskoga jezika.

Nijedna knjiga hrvatske dječje književnosti nije doprla do toliko čitatelja kao roman *Čudnovate zgrade šegrta Hlapića* Ivane Brlić-Mažuranić, bilo u esperantskom prijevodu Maje Tišljara, pod naslovom *Mirindaj aventuroj de metilernanto Hlapić*

(1998), ili u prijevodima s esperanta na druge jezike. Ove, 2013. godine, kada se obilježava stotinu godina od prvoga izlaska *Šegrta Hlapića* iz tiska, moguće je ustvrditi da je putem esperanta, toga jezika-mosta, priča o Hlapiću postala dostupna dvjema milijardama čitatelja, nakon što je s esperanta prevedena na japanski, bengalski, kineski, perzijski, vijetnamski i korejski jezik.

Sl. 1. Korice prijevoda Hlapića na esperanto (1998).

Fig. 1 Front covers of the translation of Hlapich into Esperanto (1998).

Riječ je o vrlo tečnom i lako čitljivom prijevodu *Hlapića* čemu svjedoči, između ostaloga, i činjenica da je prevoditeljica Maja Tišljar odrasla u zagrebačkoj obitelji poklonika toga jezika, čije se dvoje djece odgajalo na esperantu tako da im je esperanto postao drugim materinskim jezikom. U obiteljskom okruženju čitao se

i prijevod *Hlapića* riječke esperantistice Josipe Katunar, i to u rukopisu, premda se jezik toga prijevoda doimao donekle neelastičnim. Hrvatski je savez za esperanto 1997. godine, uz financijsku potporu hrvatskoga Ministarstva kulture, od Maje Tišljar, tada već studentice astrofizike, naručio novi prijevod koji je pod navedenim naslovom za tisak pripremila tvrtka LIBRO TIM esperantista Dalibora Šeatovića, a tiskala zagrebačka tiskara More. Crtež Hlapića za naslovnu stranicu knjige donirao je slikar Ivica Antolčić (Sl. 1).

Nagrada na Svjetskome kongresu esperantista

Hrvatski savez za esperanto nastojao je prijevod *Hlapića* otisnuti što prije kako bi knjigu mogao kandidirati na natječaju Svjetskoga saveza esperantista za najbolju dječju knjigu godine. Na Svjetskome kongresu esperantista, koji se 1999. godine održavao u Berlinu, knjiga je naposljetku osvojila nagradu za najbolju dječju knjigu na esperantu. U to je vrijeme Savez istaknuo i kandidaturu Zagreba za domaćina Svjetskoga kongresa esperantista (što je i ostvareno 2001. godine te je kongres održan s nešto manje od dvije tisuće sudionika). U Berlinu je, na hrvatskome izložbenom prostoru postavljenom uz potporu Turističke zajednice grada Zagreba, bio izložen i esperantski prijevod *Hlapića*. Autorica ovoga rada sjeća se silnoga uzbuđenja među hrvatskim esperantistima kada je, neposredno prije proglašenja nagrade za najbolju esperantsku dječju knjigu, Osmo Buller, direktor Središnjega ureda Svjetskoga saveza esperantista, došao do hrvatskoga izložbenoga prostora i zamolio da netko dođe na proglašenje pobjednika književnoga natječaja *Belartaj Konkursoj* jer je knjiga o Hlapiću dobila prvu nagradu. *Hlapićeve* berlinska diploma danas krasi ured Hrvatskoga saveza za esperanto u zagrebačkoj ulici Kneza Mislava 11.

Potaknut *Hlapićevim* uspjehom u Berlinu, Savez je odlučio maloga junaka poslati još dalje u svijet. Najveća knjižara za prodaju esperantskih knjiga pri Svjetskom savezu esperantista u Rotterdamu, diljem svijeta poznata pod nazivom *Libroservo*, bila je prva koja je *Hlapića* stavila na svoje police, a knjiga je poslana i najvažnijim esperantskim časopisima u očekivanju da će u njima biti objavljeni prikazi toga romana. Ubrzo je postalo jasno da je sve to imalo odjeka i da je *Šegrt Hlapić* osvojio mnoge nove čitatelje esperantiste. U nastavku opisat ćemo situacije i okolnosti u kojima su preko esperantskoga prijevoda Maje Tišljar nastajali novi prijevodi *Hlapića* na druge jezike.

Prijevod s esperanta na japanski

Prvi se javio japanski esperantist Sekoguchi Ken. Elektroničkom je poštom pojasnio da je on djed koji je preko esperantske knjižare pri Japanskom esperantskom

institutu, koja se knjigama snabdijeva u Rotterdamu, kupio nekoliko dječjih knjiga kako bi unucima, kad mu dođu u goste, mogao pričati priče sa svih strana svijeta. Pročitao je *Hlapića* koji mu se jako svidio te je zamolio za pojašnjenje nekih pojmova iz prijevoda koji su mu bili nejasni. Odlučio je, naime, knjigu prevesti na japanski i svojim unucima, za vrijeme njihovih posjeta, čitati odlomak po odlomak. Svakako je za pohvalu ideja djeda Sekoguchija Kena da pričom o Hlapiću drži unuke podalje od šarmantnih japanskih TV-programa. O tome je 2003. godine objavljen prilog u časopisu *Tempo*, službenoj publikaciji Hrvatskoga saveza za esperanto. Za kakva je pojašnjenja zamolio djed iz Japana? Prevoditeljica je za opanke koje Hlapić popravlja upotrijebila esperantsku novotvorenicu koja kao takva japanskom čitatelju nije mogla biti sasvim jasna. Autorica je kao urednica esperantskoga izdanja napravila propust utoliko što već u knjizi nije dopunila izdanje objašnjenjima esperantskih neologizama sadržanih u knjizi.

Taj je propust ispravljen tako da je Davor Klobučar, urednik mrežnih stranica Saveza, na stranici Saveza postavio fotografiju slavonskih opanaka koju je predložila esperantistica Olgica Tomik, zaposlenica na Institutu za etnologiju i folkloristiku. Na stranice je Saveza postavljena i bilješka o književnici Ivani Brlić-Mažuranić, njezine fotografije s raskošnim šeširom, ali i bilješka o Bundašu jer su i o njemu čitatelji-prevoditelji postavljali pitanja. To, međutim, nisu bile jedine nedoumice na koje je *Hlapić* nailazio kao susretište različitih kultura. Japanski je djed primjerice imao problema i sa sintagmom „gradski zid“.

Djed Sekoguchi Ken nije se zadovoljio samo čitanjem japanskoga *Hlapića* unucima. Svoje je prevoditeljsko iskustvo o hrvatskoj dječjoj književnosti podijelio i s kolegama iz Esperantskoga kluba u Mishimi. Priča se očito svidjela i drugim članovima te je odlučeno da se japanski prijevod djeda Sekoguchija, pod naslovom *Shokunin-minarai Furapitchi no fushigina bouken*, objavi kao malo izdanje ovoga esperantskoga kluba. Članica toga kluba, Goto Masako, oslikala je to prvo japansko izdanje *Hlapića* tiskanoga pod simbolom „baika-mo“ (vodenoga trešnjinoga cvijeta - *ranunculus aquatilis L. var. japonicus Nakai*), endemskoga cvijeta koji raste u okolici Mishime.

U Pekingu je 2004. godine, na sjednici Esperantskog komiteta autorici ovoga rada, koja je ondje zastupala Hrvatski savez za esperanto, prišla esperantistica Tahira Masako iz Kiota, bratskoga grada gradu Zagrebu. Sa sobom je donijela paketić koji šalje Sekoguchi Ken. Bila su to dva primjerka prvoga japanskoga *Hlapića* ukrašena crtežima Goto Masake. Tako je *Hlapić* na japanskome stigao i u Zagreb.

To malo plavo izdanje *Hlapića* ohrabrilo je prevoditelja na još jedan veliki korak: Sekoguchi Ken zaključio je da bi svome japanskome *Hlapiću* mogao priskrbiti bolju opremu i tako mu omogućiti da dopre do još većega broja

čitatelja. Kontaktirao je izdavačku kuću Shinpu-sha, koja je za knjigu pronašla profesionalnoga crtača, a izdanje ukasila izvornim naslovom *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, kao i portretom Ivane Brlić-Mažuranić, koji je za japansko izdanje u prikladnome formatu posudila zagrebačka izdavačka kuća Školska knjiga. Ovo je drugo japansko izdanje iz 2005. godine raskošnije opremljeno od prvoga. Pokazalo se da je Sekoguchi Ken, kako je autorica kasnije doznala, potrošio milijun jena da bi u toj izdavačkoj kući dao otisnuti tako raskošno izdanje *Šegrta Hlapića*. Japanske novine *Mainichi Shinbun* i *Shizuoka Shinbun* objavile su potom reklamu za *Hlapića*, tiskanu u ukupno četiri milijuna primjeraka tih novina.

Bengalski prijevod – *Hlapić* u Indiji

Hlapić, međutim, tu nije stao. Judita Rey Hudeček, predsjednica Hrvatskoga saveza za esperanto, autoricu je upozorila na intervju Abira Dasgupte objavljen u esperantskom časopisu *Juna Amiko*. Abir Dasgupta sin je uglednoga indijskoga esperantista i lingvista Probala Dasgupte, odgajan u esperantskome okružju dok je njegov prvi jezik bengalski. *Juna Amiko*, esperantski časopis za učenike, koji u Budimpešti izlazi od 1974. godine, intervjuirao je Abira i pitao ga što čita na esperantu. Tada desetogodišnji školarac, dječak je ustvrdio da bi sva djeca trebala pročitati *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*. Ali kako ima plašljive djece, neka djeca ne mogu zamisliti da odu od kuće. Takva djeca neka čitaju *Družbu Pere Kvržice*, savjetovao je Abir vršnjacima koji govore esperanto. Odista je to bila lijepa reklama koju je mali Indijac učinio hrvatskoj dječjoj književnosti u međunarodnom časopisu. *Družbu Pere Kvržice* Mate Lovraka preveo je na esperanto Josip Pleadin 1998. godine. Taj je prijevod objavljen s crtežima Vlade Mlinjarića i pogovorom Zdravka Seleša u izdanju izdavačke kuće Grafokom iz Đurđevca.

Dotatna je zanimljivost da je Abir kao svoju četvrtu omiljenu knjigu naveo roman *Kumeuaua, sin prašume* Tibora Sekelja. Tibor Sekelj, doduše, ne pripada hrvatskoj književnosti, niti je roman o malome brazilskome Indijancu Kumeuaui napisao u Zagrebu. Međutim, bio je zagrebački esperantist – upravo je u Zagrebu, gdje je živio od 1927. do 1937. godine, naučio esperanto koji je njegovo djelo o brazilskome dječaku Kumeuaui učinilo esperantskom knjigom prevedenom na najviše tj. više od trideset jezika.

Abirova oca, Probala Dasguptu iz Kolkate,¹ autorica ovoga rada susrela je 2004. godine u Göteborgu u Švedskoj, i tada ga je zamolila da *Hlapića* prevede na

¹ Probal Dasgupta ispravlja ime Kalkuta u Kolkata jer je to, kaže, službeni naziv grada od 2000. Prednost daje i imenu zemlje Bharat, umjesto naziva Indija. Kada se kaže Indija, daje se prednost jeziku hindu nad svim drugim jezicima koji se govore u Indiji. Kada se kaže Bharat, tim se izrazom pokriva veće područje, a ne samo ono jezika hindu. Pritom taj izraz podsjeća i na ep *Mahabharatu*.

bengalski. Riječ je o jeziku koji govori 230 milijuna ljudi te je po broju govornika među prvih sedam jezika na svijetu. Probalu je pitanje bilo upućeno u trenutku kad je osjećao posebnu obvezu prema ocu, bengalskome povjesničaru Arunu Dasgupti. Naime, njegov je nedavno preminuli otac kao povjesničar bio inspiriran Mahatmom Gandhijem i njegovom mišlju kako spasiti indijsko gospodarstvo. Mahatma Gandhi je, prema Arunu Dasgupti, počevši od dvadesetih godina prošloga stoljeća poticao svoje sunarodnjake na to da se svaki dan pola sata posvete tkanju kako bi time istaknuli svoj ponos i želju za ostvarenjem neovisnosti od Velike Britanije, koja je najprije uništila tekstilnu industriju Indije, a potom Indijcima nametnula englesku tkaninu. Polazeći od Gandhijeve misli, Arun Dasgupta predložio je svim obrazovanim stanovnicima svijeta da svaki dan pola sata prevode. Na taj će se način istaknuti dostojanstvo svijeta i utjecati na razmjenu misli.

I tako se Probal Dasgupta, američki student Noama Chomskoga, primio prevodilačkoga posla pod egidom svojega oca: svaki dan pola sata, kako bi pomogao protoku ljudske misli i razmjeni ideja. Može se pretpostaviti da je Probal dodatno zadovoljstvo nalazio u prevođenju s maloga hrvatskoga jezika preko esperanta kao jezika-mosta na veliki bengalski jezik.

Dasguptin je prijevod *Šegrta Hlapića* otisnut u brojevima 145 do 148 bengalskoga časopisa za mladež *Samatat* za 2005. i 2006. godinu. Naziv časopisa *Samatat* znači 'jednak' (*sama*) i 'obala' (*tat*) tj. 'zajednički podij' što ujedno predstavlja i staro ime bengalske zemlje. *Samatat* u tome smislu predstavlja regiju od koje su nastale dvije državne tvorevine: Zapadni Bengal u Indiji i Bangladeš, koji je do 1971. bio Istočni Pakistan. U časopisu se objavljuju eseji iz književnosti, povijesti, medicine, filozofije, znanosti, tehnologije, lingvistike i glazbe, ali i biografije i dramski tekstovi. Ovaj časopis izlazi od 1969. godine četiri puta godišnje. Bengalski je *Hlapić* objavljivan u dijelu časopisa upućenom djeci, pod nazivom *Kishor samatat*, a prvi nastavci pojavili su se u brojevima za listopad i prosinac 2005. godine.

S izdavačem toga časopisa Dasgupta je dogovorio da se *Hlapić*, pod naslovom *Hlapicher Kaando*, izda i u obliku knjige, što se 2006. godine i dogodilo. To se izdanje obično naziva „prvim bengalskim izdanjem“ pri čemu se zanemaruje da je *Hlapić* prvobitno bio tiskan u nastavcima u časopisu.

U jesen 2006. prvi je paket *Hlapića*, s gusto tiskanim bengalskim slovima, dospio i u prostorije Hrvatskoga saveza za esperanto. Skromno izdanje ilustrirano je crtežima Goto Masako, istima onima kojima je Sekoguchi Ken ukrasio prvo japansko izdanje. Tako je *Hlapić* poslužio i za ostvarenje japansko-bengalske suradnje. Prevoditelj Probal Dasgupta prijevod je posvetio esperantskim prijateljima Jorgeu Camachu iz Španjolske i Stenu Johanssonu iz Švedske.

Dasgupta je organizirao svečanost predstavljanja bengalskoga *Hlapića* u Nehruovom muzeju u Kolkati, a u programu je sudjelovao i hrvatski veleposlanik u Indiji Dino Debeljuh. Tijekom zagrebačke proslave povodom pojavljivanja bengalskoga izdanja *Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića*, upriličene u Centru za dječju knjigu 14. studenoga 2006. godine, Sulekha Pollak, Indijka i ‘zagrebačka snaha’, pročitala je na bengalskom odlomak iz knjige. Također se moglo čuti kako indolog Ivan Andrijević pripovijeda o oduševljenju Ivane Brlić-Mažuranić Indijom. Radnja njezina posljednjega romana, *Jaša Dalmatin – potkralj Gudžerata*, odvija se u indijskoj sjeverozapadnoj državi Gudžeratu. Sama je Ivana došla slušati Rabindranatha Tagorea, kada je gostovao u zagrebačkom Glazbenom zavodu sredinom studenoga 1926. godine, bilježeći slogove bengalskoga koje je tom prigodom čula. Po njezinim su bilješkama indolozi mogli i rekonstruirati koje je pjesme Tagore tada čitao. Književnica se dopisivala s velikim bengalskim piscem, dobitnikom Nobelove nagrade. Njegova se prepiska s Ivanom čuva kao dio njezine ostavštine u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti dok su Ivanina pisma upućena Rabindranathu Tagoreu izgubljena.

Ovdje ne staje *Hlapićev* put. Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualne medije i kulturu (The Education, Audiovisual and Culture Executive Agency - EACEA) Europske komisije u Bruxellesu 2007. godine raspisala je natječaj za projekt u području međunarodne kulturne suradnje Europske unije, u kojemu je kao obvezatna partnerska zemlja bila predviđena Indija. Hrvatski savez za esperanto u tom je trenutku bio jedini Savez pri Svjetskome savezu esperantista koji je mogao sudjelovati u tome natječaju budući da je ispunjavao bitan uvjet: ostvarenu kulturnu suradnju s Indijom prije 2007. godine i već postojeći tim suradnika u toj zemlji. Za to je najbolji dokaz bio upravo bengalski *Hlapić*.

Probal Dasgupta u Kolkati je prihvatio poziv iz Zagreba da vodi indijski dio tima pri čemu se u izradi projekta ostalo na području dječje književnosti. Zacrtnan je plan o prevođenju jednoga djela indijske dječje književnosti na tri europska jezika i po jednoga djela dječje književnosti iz tih triju europskih jezika na bengalski jezik. Bilo je predviđeno predstavljanje prevedenih knjiga u školama triju europskih zemalja, odnosno u školama u Indiji. Mali će čitatelji pisati eseje o knjigama koje su pročitali, a najbolji eseji objavit će se i nagraditi. Kako ne postoje književni prevoditelji s, primjerice, bengalskoga na hrvatski jezik ili sa slovenskoga na bengalski, kao posredni prijevodi poslužit će upravo oni na esperanto. Ta i nobelovac Rabindranath Tagore preveden je u Hrvatskoj preko jezika-mosta, a ne direktno iz bengalskoga na hrvatski jezik.

U Hrvatskom je savezu za esperanto s oduševljenjem primljena odluka Agencije Europske komisije o izboru upravo njihovoga projekta za koji je u

Bruxellesu odobreno nešto više od 33.000 eura, a toliko je sumu trebao osigurati i sam Savez. Čini se da je 33.000 eura najveći iznos za neki posao u kojemu je sudjelovao postolarski šegrt Hlapić.

U projektu je zagrebački tim okupio kolege iz Slovenije i Italije, a pridružili su se i Inter-kulturo, ustanova esperantista Zlatka Tišljara iz Maribora, prevoditelj Vinko Ošlak iz Celovca i izdavačka kuća Edistudio iz Pise. Partner u Kolkati bila je izdavačka kuća Samatat. Voditeljica projekta bila je Spomenka Štimec iz Hrvatskoga saveza za esperanto, a u radu je sudjelovala i esperantistica Vera Roknić. Hrvatski partner-izdavač bila je izdavačka kuća Izvori iz Zagreba s prevoditeljem Domagojem Vidovićem.

Slovenski je partner predložio knjigu Tone Partljiča *Hotel sam prijeti sonce* [Htio sam uhvatiti sunce] iz 1981. godine, talijanski knjigu *Il Giornalino di Gian Burrasca* [Mali dnevnik Giana Burrasce] koju je 1912. godine objavio Vamba (Luigi Bertelli, 1848. – 1920.), a iz hrvatske dječje književnosti izabran je roman *Waitapu* (1984.) Jože Horvata (1915. – 2012.) budući da je 2005. godine s partnerima u Wuhanu već bilo tiskano i kinesko izdanje te Horvatove knjige. Bengalski partner predložio je knjigu *Damoruov život*² iz 1923. godine, bengalskoga autora Troilokyanatha Mukhopadhyaya (1847. – 1919.). Projekt je trajao od 2008. do 2010. godine s obvezom dovršenja do 30. travnja 2010. što je i učinjeno.

Na perzijskome tepihu

No, *Hlapić* je putovao i drugamo, a da bi ga se moglo pratiti, potrebno je vratiti se malo vremenski unatrag. Na povratku iz Adelaidea u Australiji, 1997., dok se zrakoplov približavao sjeveru kontinenta, autorica ovoga rada prošetala je prolazom nakon dugoga sjedenja. U zadnjem dijelu zrakoplova ugledala je znanicu iz Irana koja se, kao i ona, vraćala kući sa Svjetskoga kongresa esperantista. Bila je to iranska esperantistica Akhtar Etemadi. Srdačni je susjed pristao zamijeniti svoje mjesto s autoričinim te je imala priliku nekoliko sati čavrljati s Akhtar. Doznajući da se bavi prevodjenjem, autorica je već imala ponudu za nju: bi li s esperanta prevodila djela iz hrvatske književnosti na farsi (perzijski)? Autorici privremeno nedostupna *Antologio de kroataj unuaktaj dramoj* [Antologija hrvatskih jednočinki] iz 1998. godine ležala je u kovčegu u utrobi zrakoplova, ali je Akhtar ubrzo dobila paket hrvatskih knjiga na esperantu.

Prevoditeljica je iz navedene antologije najprije prevela jednočinku „Gogoljeva smrt“ Ulderika Donadinija, a potom „Ljubavi Georgea Washingtona“ Mire Gavrana.

² Djelo je na hrvatski jezik s esperanta preveo Domagoj Vidović, a objavljeno je u Zagrebu 2009. godine. Naslov je preveden s izvornika *Damru-Charita*, a na esperanto je knjigu prevela Malasree Dasgupta pod naslovom *La vivo de Damoru*.

Kasnije je prevela i *Hlapića*. Perzijski *Hlapić*, objavljen pod naslovom *Majera Hay šegeft angizz Hlapić šagert kafaš*, ukrašen grafikama poznatoga perzijskoga umjetnika Mohammada Reze Lavasanija, otisnut je u Teheranu u nakladi od 10.000 primjeraka pa je, kako kaže prevoditeljica, dostupan malim čitateljima i u selima širom Irana. Izdavačka kuća, u kojoj je Akhtar Etemadi 2005. objavila perzijskoga *Hlapića*, ugledna je iranska kuća Kanoon Parvaresh Fekri Koodakan iz Teherana koju je još prije islamske revolucije osnovala iranska carica Farah Diba.

Akhtar Etemadi bila je 2005. godine gošća Hrvatskoga saveza za esperanto na Susretu pisaca u Hrašćini, a *Novi list* tiskao je intervju s prevoditeljicom.

U Vijetnamu

Sljedeći je Svjetski kongres esperantista bio u Firenzi, ljeti 2006. godine. Autorica je unaprijed dogovorila susret s vijetnamskim predstavnikom na Kongresu pa se Nguyen Xhuan Thu uoči otvaranja Kongresa pojavio na hrvatskome štandu da preuzme svoj primjerak *Hlapića*. Pritom je postignut dogovor da preporučí dobroga prevoditelja s esperanta na vijetnamski ako mu se knjiga učini zanimljivom za vijetnamsku publiku.

U zadnjem tjednu veljače 2007., dok se u esperantskome svijetu obilježavao Tjedan međunarodnoga prijateljstva, iz Hanoja je stigla vijest da je skupina mladih prevoditelja završila prevođenje hrvatske knjige *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*. Mladi vijetnamski esperantisti učili su esperanto uz pomoć zagrebačkoga udžbenika esperanta pa su se u sklopu svoga jezičnoga obrazovanja bavili *Hlapićem*. Kasnije je došla i vijest da je partner Vijetnamskoga esperantskoga saveza u projektu objavljivanja vijetnamskoga izdanja *Hlapića* Vijetnamsko udruženje pisaca. Nguyen Xuan Thu, koji je knjigu iz Firenze odnio u Vijetnam, osobno je nosio rukopis u tiskaru. Neposredno uoči predaje materijala u tiskaru poslao je još jednu elektroničku poruku uznemirujućega sadržaja: “Pregledavam materijal prije predaje u tiskaru i vidim da je crtač nacrtao crnoga Bundaša?! Pa Bundaš je smeđe boje, zar nije?”

Knjiga je tiskana 2008. godine pod naslovom *Cuộc phiêu lưu kỳ lạ của chú bé học việc Hlapić*, a izašla je iz tiska prigodom vijetnamske proslave Međunarodnoga dana djeteta. Prevoditelji, potpisani u vijetnamskom *Hlapiću*, su Phan Hong Vuong i Luong Ngoc Bao. Jezik prijevoda provjerio je Nguyen Xuan Thu. Urednik izdanja bio je Cao Truong. Tekst je za tisak pripremio The Minh. Crteže za tu knjigu načinio je Nguyen The Minh koji se poslužio pseudonimom The Quang.

Kada je četiri godine kasnije, 2012. godine, Hanoj bio domaćin Svjetskoga kongresa esperantista, Hrvatski savez za esperanto organizirao je kongresni

program o *Hlapiću*. Judita Rey Hudeček, predsjednica Hrvatskoga saveza za esperanto, održala je s vijetnamskim kolegama program u kongresnoj knjižari, o kojemu je izvijestio i bilten Kongresa.

Dugi boravak u Kini

Moramo svratiti i u Kinu gdje je naš suradnik Shi Cheng Tai 2002. godine pripremao kineski prijevod knjige *7000 dana u Sibiru* Karla Štajnera, prema esperantskom prijevodu Krešimira Barkovića. Esperantski primjerak knjige, tiskan u Parizu pri esperantskoj organizaciji S.A.T. (Sennacieca Asocio Tutmonda), poslao je svome prijatelju Shi Cheng Taiu u Harbin, na sjever Kine, ugledni japanski esperantist Kurisu Kei koji je svojega kineskoga prijatelja često znao darivati odabranim knjigama. Shi Cheng Tai bio je opčinjen sibirskom temom. Debela knjiga autentičnih Štajnerovih sibirskih doživljaja sporo se pretakala s esperanta na kineski. Autorica je prevoditelju u Hrvatskoj pribavila i pogovor Predraga Matvejevića za buduće izdanje knjige. Pritom je Shi Cheng Tai zamolio da mu se pošalje neka druga hrvatska knjiga uz koju će se odmarati od mučnih sibirskih scena. Dobio je odmah *Hlapića* uz kojega će se, kako je bilo mišljeno, doista moći odmarati. Dirljiv je bio događaj 2004. godine, kada su uvaženi kineski prevoditelji Shi Cheng Tai i Hu Guo dočekali autoricu ovoga teksta na ulazu u pekinški kongresni centar i uručili joj zeleni paket kineskoga izdanja Štajnerove knjige *7000 dana u Sibiru*, i to uz dodatak. Naime, kada je završio prijevod i kada je započelo mukotrpno rješavanje problema tiskanja toga izdanja, Shi Cheng Tai je javio da je gotov i kineski prijevod *Hlapića*. Tek je tada postalo jasno da se od prevođenja Štajnera kineski prevoditelj odmarao prevodeći Ivanu Brlić-Mažuranić! Zamoljen, Shi Cheng Tai je poslao primjerak svojega prijevoda, uvezanoga u knjigovežnici Šoban, koji se danas nalazi u arhivu manuskripta knjižnice Hrvatskoga saveza za esperanto.

Taj je rukopis čekao izdavača skoro cijelo desetljeće. U međuvremenu je ponuđen za objavljivanje izdavačima na nekim kineskim adresama. Bez uspjeha. Pokušaji su urodili plodom tek kada je hrvatski veleposlanik u Pekingu postao Ante Simonić. Veleposlanstvo je javilo da je zainteresirano za objavljivanje kineskoga prijevoda *Hlapića* te da je našlo suradnika za taj izdavački projekt, kao i slikara koji će knjigu oslikati. Isprva se činilo da će *Čudnovate zgode šegrta Hlapića* izdati kakva kineska izdavačka kuća za dječju književnost, no knjigu je Veleposlanstvo objavilo samostalno, u Pekingu 2012. godine, pod naslovom *Xiaoxuetu Helapiqi lixianji*. Hrvatski veleposlanik Simonić u nekoliko je navrata posjećivao pekinške škole s kineskim *Hlapićem* u ruci kako bi djeci približio hrvatsku kulturu.

Shi Cheng Tai se vrlo obradovao kineskomu *Hlapiću* i malomu honoraru koji je dobio zahvaljujući Ministarstvu kulture. Uskoro je Savez preko esperantskih krugova saznao da je, prije ovoga izdanja, već 1982. godine tiskano izdanje *Hlapića* na kineskom jeziku, pod naslovom *Labiqi chuzouji*. To izdanje nije prevedeno s esperanta, već vjerojatno s engleskoga jezika. Prevoditelj nije bio bilo tko – bio je to slavni pisac, prevoditelj i esperantist Cicio Mar. Njegov sin, poznat u kineskom esperantskom pokretu pod pseudonimom Freša Maro (Svježe More), javio je da ne zna s kojega je jezika njegov otac preveo djelo. Esperantski časopis *Tempo* objavio je u listopadu 2013. godine članak prevoditeljeva sina o ocu-esperantistu koji je prvi preveo *Hlapića* na kineski jezik.

Diljem svijeta

Prijevod *Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića*, nastali iz esperantskoga prijevoda, nastavljaju posredovati među kulturama koje spajaju. O tome svjedoče i mnogi susreti koji su povodom toga romana održani u novije vrijeme. Primjerice, povodom stotoga rođendana romana o šegrtu Hlapiću održana je svečanost u zagrebačkome Centru za dječju knjigu uz predstavljanje kineskoga *Hlapića* zagrebačkim učenicima. O *Hlapićevim* pustolovinama po Aziji govorila je Judita Rey Hudeček, a odlomak iz romana na kineskom jeziku pročitao je Marin Mikulić.

Također, posebni *hommage* Ivani Brlić-Mažuranić održan je u travnju 2013. u Pusanu, u Koreji: tamo je suradnik Hrvatskoga saveza za esperanto objavio korejsko izdanje *Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića* pod naslovom *Kkoma gudujiang-i Heullapichi*. Među korejskim esperantistima poznat pod imenom Ombro, Jang Jeong-Ryeol je s Hrvatskim savezom za esperanto uspješno surađivao i 2012. godine kada je, uz stotu obljetnicu rođenja Tibora Sekelja, u Seulu objavio svoj korejski prijevod romana *Kumeuaua – sin prašume*. U 2013. godini uspio je prevesti *Hlapića* i objaviti korejsko izdanje u svome gradu Pusanu, u izdavačkoj kući Sanzin. Crteže Hlapićevih pustolovina za to izdanje pripremila je Lee Da-Jeong.

Predstavljanje ovoga izdanja u Hrvatskoj organizirano je u zagorskom selu Hrašćini³ u svibnju 2013. godine, uz pomoć Veleposlanstva Republike Koreje koje je hrvatskoj publici omogućilo da čuje kako zvuči korejski *Hlapić*. Uvodnu riječ o *Hlapiću* održali su Vinko Brešić i Berislav Majhut, a uz priču o *Hlapiću* u Aziji, koju je ispričala autorica ovoga teksta, čuli smo i po odlomak iz perzijskoga *Hlapića*, koji je čitao Farhang Monem, i iz kineskoga, koji je čitao Marin Mikulić.

³ Predstavljanje je održano u sklopu Susreta meteorita. "Meteoritski" književni susreti u autoričinoj se hrašćinskoj kuriji redovito održavaju od 1995. godine. Naime, u Hrašćini je 26. svibnja 1751. godine pao meteorit pa se Susreti održavaju u spomen na taj događaj koji je ujedno obilježilo početak znanstvenoga istraživanja meteorita.

Odlomak iz hrvatskoga izvornika pročitala je glumica Barbara Rocco. Osim toga, iranska prevoditeljica ponovno je došla u Hrvatsku u rujnu 2013. i sudjelovala na Susretu esperantskih pisaca i prevoditelja koji je bio organiziran od 14. do 16. rujna 2013. godine, također u Hrašćini.

Hrvatski savez za esperanto upriličio je i *hommage Hlapiću* u raskošnom kongresnom centru Harfa u Reykjaviku 23. srpnja 2013. godine, na Svjetskom kongresu esperantista. Kongresni bilten pod nazivom *Auroro*, aludirajući na nordijsko svjetlo u svom nazivu, najavio je ovaj kongresni događaj. Govorilo se o prijevodima *Hlapića* u Aziji i o „Projektu *Hlapić*“ Hrvatskoga saveza za esperanto (usp. *Kroata Esperanto-Ligo*). O bengalskom prijevodu govorio je Probal Dasgupta. Japanski prevoditelj Sekoguchi Ken nije mogao prisustvovati pa je poslao zamjenika, mladoga japanskoga književnika koji je na Kongres došao s fotografijom cvijeta baika-mo iz grada Mishime pod čijim je imenom prvi japanski *Hlapić* ugledao svjetlo dana. Kineski i korejski prevoditelji nisu mogli nazočiti skupu, no o njihovim prijevodima *Hlapića* govorila je autorica ovoga rada. U publici, u Reykjaviku, sjedio je i jedan Nepalac sa svojom poznatom šarenom kapom. Došao je čuti što se sve *Hlapiću* događa u Aziji. Imao je sitne brčiće i smješkao se. Zove se Bharat. Ali s Nepalom su razgovori tek započeli. Daleko je Katmandu...

Svemu tome mogu se dodati i druga svježa sjećanja na Reykjavik, povezana s *Hlapićem*. U kongresnoj knjižari u Reykjaviku Svjetski savez esperantista prodavao je esperantskoga *Hlapića*. Kupac iz Kostarike molio je da mu se napiše posveta. Kupac iz Kanade priložio je novčanicu kao potporu Savezu, samo zbog *Hlapića*. Bengalski prevoditelj Probal Dasgupta, kojem je istekao mandat predsjednika Svjetskoga saveza esperantista pa je u programu o *Hlapiću* sudjelovao prvi puta kao bivši predsjednik, zamolio je za novi primjerak esperantskoga *Hlapića* budući da se njegov pri prevođenju prilično oštetio.

Danas Hrvatski savez esperantista, udruga koja od 1998. godine provodi projekt „*Čudnovate zgode šegrta Hlapića* u Aziji“, teško nalazi sredstva za nove pothvate. Je li *Hlapić* završio svoj azijski krug na kojemu ga je pratio esperanto? Nadajmo se da nije, no kakav god bio odgovor na to pitanje, autorici je drago što mu je na tome putu otvarala vrata.

Popis literature

- Brlić-Mažuranić, Ivana. 1982. *Labiqi chuzouji*. Prijevod na kineski Cicio Mar. Hunan: [Izdavačka kuća za djecu].
- Brlić-Mažuranić, Ivana. 1998. *Mirindaj aventuroj de metilernanto Hlapić*. Prijevod s hrvatskoga na esperanto Maja Tišljar. Ilustracija na naslovnici Ivica Antolčić. Zagreb: Hrvatski savez za esperanto/Kroata Esperanto-Ligo.

- Brlić-Mažuranić, Ivana. 2004. *Shokunin-minarai Furapitchi no fushigina bouken*. Baikamo. Prijevod na japanski Sekoguchi Ken. Ilustracije Masako Goto. Mishima: Esperanto-Klubo Mishima, Japan.
- Brlić-Mažuranić, Ivana. 2005. *Shokunin-minari Furapitchi no fushigina bouken*. Prijevod na japanski Sekoguchi Ken. Ilustracije Akino Junko. Tokio: Shinpu-sha.
- Brlić-Mažuranić, Ivana. 2005. *Majera Hay ŝegeft angizz Hlapic ŝagert kafaŝ*. Prijevod na perzijski Akhtar Etemadi. Teheran: Kanoon Pervareshh Fekri Koodakan.
- Brlić-Mažuranić, Ivana. 2006. *Hlapicher Kaando*. Prijevod na bengalski Probal Dasgupta. Ilustracije Goto Masako. Kolkata: Samatat.
- Brlić-Mažuranić, Ivana. 2006. *Cuộc phiêu lưu kỳ lạ của chú bé học viêc Hlapic*. Prijevod na vijetnamski Phang Hong Vuong i Luong Ngoc Bao. Ilustracije The Guang. Hanoj: Udruga vijetnamskih pisaca i Vijetnamski esperantski savez.
- Brlić-Mažuranić, Ivana. 2012. *Xiaoxuetu Helapiqi lixianji*. Prijevod na kineski Shi Cheng Tai. Peking: Veleposlanstvo Republike Hrvatske.
- Brlić-Mažuranić, Ivana. 2013. *Kkoma gudujang-i Heullapichi*. Prijevod na korejski Jang Jeong-Ryeol. Ilustratorica Lee Da-Jeong. Izdavačka kuća Pusan: Sanzin Book.
- Kroata Esperanto-Ligo (KEL)*. *Hrvatski savez za esperanto*. <<http://www.esperanto.hr/>> (pristup 10. rujna 2013.).

Spomenka Štimec

Croatian Esperanto Association, Zagreb
Kroatischer Esperanto-Bund, Zagreb

The Asian Journey of *Hlapich the Apprentice on the Wings of Esperanto*

The paper reveals the circumstances of the appearance of the Esperanto translation of the 1913 Croatian children's classic Čudnovate zgone ŝegrt Hlapića [The Strange Adventures of Hlapich the Apprentice] by Ivana Brlić-Mažuranić, titled Mirindaj aventuroj de metilernanto Hlapić (1998). It records the wide popularity of this translation by Maja Tišljarić in international Esperanto circles and chronicles the events which led to further translations of Hlapich from this one as a relay translation into Japanese, Bengali, Chinese, Persian, Vietnamese and Korean. It is shown how Hlapich the Apprentice has become accessible to a large number of readers around the world through Esperanto.

Keywords: The Strange Adventures of Hlapich the Apprentice, Ivana Brlić-Mažuranić, Esperanto, literary translation, relay translation, Asian languages, Croatian children's literature

Asienreise von *Šegrt Hlapić* auf den Flügeln des Esperanto

Im Beitrag werden die Umstände dargelegt, unter denen die 1998 unter dem Titel Mirindaj aventuroj de mitilernanto Hlapić veröffentlichte Esperanto-Übersetzung des kroatischen Kinderromans Čudnovate zgone Šegrt Hlapića [Wunderbare Reise des Schusterjungen

Clapitsch] von Ivana Brlić-Mažuranić entstanden ist. Ferner wird über die Nachwirkungen dieser von Maja Tišljar geleiteten Übersetzung in internationalen Esperanto-Kreisen berichtet, sowie über die Umstände, unter denen der Roman vom Esperanto ins Japanische, Bengalische, Chinesische, Persische, Vietnamesische und Koreanische übersetzt wurde, wodurch der kroatische Hlapić mit Hilfe von Esperanto weltweit neue Leserkreise erschließen konnte.

Schlüsselwörter: *asiatische Sprachen, Čudnovate zgode šegrta Hlapića, Esperanto, literarische Übersetzungen, Mirindaj aventuroj de metilernanto Hlapić*